

Jerzy S. Łątka,
Sulejman II Wspaniały,
Warszawa 2004

Na naszym rynku wydawniczym w ostatnim czasie pojawiła się praca Jerzego S. Łątki „*Sulejman II Wspaniały*” wydana w ramach serii Miniatury Historyczne. Praca ta ukazała się nakładem Domu Wydawniczego „Bellona”¹.

Recenzowana książka podzielona została przez autora na siedem rozdziałów, te z kolei rozbito na podrozdziały. Poszczególne rozdziały ułożone są chronologicznie, od narodzin po śmierć Sulejmana II, przedstawione są jednak wielowątkowo.

Praca ta, jak autor we wstępie zaznacza, nie jest pracą czysto historyczną a jedynie „prezentacją fenomenu o imieniu Sulejman Wspaniały”². Niemniej jednak warto sięgnąć po tę pozycję aby lepiej poznać czasy „złotego wieku” państwa Osmanów. Nadmienić wypada że autor nie po raz pierwszy podejmuje temat związany z Osmanami. W latach 90. ubiegłego wieku ukazała się praca poświęcona delikatnej kwestii sułtańskiej alkowy³.

Dzięki tej lekturze możemy poznać życie dworskie, jak również elementy polityki prowadzonej przez sułtana również wobec Królestwa Polskiego. Autor odwołania przed czytelnikiem sułtana: pisarza, poetę, mecenasa sztuki⁴. W rozdziale „Przeciw sprośnym siłom niewiernych” Jerzy S. Łątka przedstawia kampanie wojenne przeciw niewiernym, ale i również przeciw zbuntowanym prowincjom związanych z islamem, ukazując zdecydowanie sułtana wobec buntowników. Prawdą jest, że władcy państwa osmańskiego już od Mehmeda II wprowadzili wręcz nakaz zabijania braci wybranego sułtana, aby w ten sposób uniknąć bratobójczych walk i osłabiania państwa. Lecz, jak konstatuje autor, prawo to dla Europejczyka wydaje się barbarzyńskie; „to paru europejskich władców miało bogatsze dokonania w tej materii”⁵.

¹ J. S. Łątka, *Sulejman II Wspaniały*, Warszawa 2004.

² Tamże, s. 11.

³ J. S. Łątka, *Tajemnice haremów*, Kraków 1992.

⁴ J. S. Łątka, *Sulejman...*, s. 110-116.

⁵ Tamże, s. 172.

Jednym ze stwierdzeń badaczy tureckich cytowanym w pracy jest kwestia robienia kariery na dworze sultana. Okazuje się bowiem, że Sulejman II był przeciwnikiem robienia kariery „po protekcji”⁶. Niestety proceder ten sprawdza się po dziś dzień i rozwija się w naszych warunkach całkiem nieźle. Interesującym fragmentem pracy jest rozdział poświęcony żonie Roksolanie i roli, jaką miała odegrać jako Słowianka w stosunkach z Królestwem Polskim. Stosunkom z Lechistanem poświęcony jest osobny podrozdział w pracy zatytułowany „Z sąsiadem miłym” omawiający przyjazne stosunki padyszacha z dwoma ostatnimi Jagiellonami. Ciekawym a mało znanym jest przedstawianie życia Sulejmana w operach, baletach i to przez twórców chrześcijańskich; omawia to autor w podrozdziale „W operowym kostiumie”. Jednym bodaj z najważniejszych czynników, które przemawiają za sięgnięciem po tę pracę jest fakt, iż jest to jedna z nielicznych prac omawiająca życie Sulejmana II w sposób syntetyczny choć nie pozbawiona wad⁷. I co ważniejsze, jest to jedyna biografia tego władcy w języku polskim. Autor w prawdzie nie zamierzał jak się wyraził, „wyręczać historyków”, to jednak mierząc się z takim tematem jakim jest biografia powinien sięgnąć do źródeł historycznych i bardziej je wykorzystać.

Praca ta opiera się w dużej mierze na literaturze zachodniej jak również, co cenniejsze, na pracach historyków tureckich. Z literatury polskiej sięga do nielicznych prac polskich historyków zajmujących się Turcją, bądź poruszających problem turecki w XVI i XVII wieku. Autor wykorzystał w nieznacznym tylko stopniu Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie i w szczątkowy sposób potraktował Bibliotekę Czartoryskich. Nie wspominając już o tym, że autor nie sięgnął po zbiory na Wawelu. Minusem pracy jest brak zamieszczonej bibliografii jak również indeksów, choćby geograficznego. Nie zaszkodziłoby również dołączenie do pracy skromnej mapki ówczesnego państwa zarządzanego przez Sulejmana II.

Staranność wydania pozostawia wiele do życzenia. Zwłaszcza, że wydanie jest sygnowane przez Dom Wydawniczy Bellona. Mnogość błędów literowych, nie wiedzieć czemu, wyrazów pisanych wielką literą i niegramatyczna składnia powodują przykre przystanki w trakcie czytania skądinąd dość płynnie napisanej pracy⁸. Powtarzające się kilkakrotnie fragmenty tekstu jak również błędy faktograficzne (rozumiem że są to również błędy drukarskie): „Sulejman ze swym wojskiem prezimował w Adrianopolu. Wyruszył 23 kwietnia 1453 [!] r.,” oraz „W 1843 [!] r. Ocierski odbył trzecią misję, kiedy Sulejman kroczył w zwycięskim pochodzie przez Węgry”⁹. Gdzie wiemy że panował w latach 1520-1566. Niefortunnym stwierdzeniem wydaje się zdanie: „W końcu Petru Raresz przegiał strunę”¹⁰. Za błąd można

⁶ Tamże, s. 171.

⁷ Z nowszych prac w języku polskim godnych polecenia: *Sulejman Wspaniały i jego czasy. Imperium osmańskie we wczesnej epoce nowożytnej*, pod red. Meitina Kunta i Christine Woodhead, Wrocław 1998.

⁸ Pomimo korekty Elżbiety Sopińskiej zob., J. S. Łątka, *Sulejman*, s. 18, 20, 21, 74, 75, 83, 108, 139, 154, 159, 170, 174, 177, 181, 183, 184, 189.

⁹ Tamże, s. 60 i 148.

¹⁰ Tamże, s. 131.

uważać również nierozwijanie skrótów archiwów czy bibliotek¹¹, co również dla przeciętnego czytelnika stanowić może problem w ich zrozumieniu. Zwłaszcza, że praca ta skierowana jest, jak autor sam wskazuje, nie tylko do historyków.

Wiele z tych niedociągnięć wynika zapewne nie z winy autora. Braki te wynagradzają jednak wyśmienicie przygotowane ilustracje, które ubogacają pracę. Są to między innymi reprodukcje miniatur z XVI wieku, zdjęcia sal pałacu sultana w Topkapy, jak również doskonale zdjęcia architektury pozostawionej przez Sulejmana. Bardzo dobrym pomysłem było zamieszczenie na końcu pracy słowniczka trudniejszych terminów osmańsko-tureckich.

W całokształcie warto, by do tej pracy sięgnęli nie tylko historycy. Sprawnie napisana powoduje, że czyta się ją z czystą przyjemnością. Cena, co również ważne w dzisiejszych czasach, jest bardzo przystępna.

Mam jednocześnie nadzieję, że być może ktoś pod jej wpływem zdecyduje się na opracowanie prawdziwie historycznej biografii Sulejmana II zwanego przez Europejczyków nie bez racji Wspaniałym.

Artur Konopacki

---

¹¹ Skrót taki jak AGAD (Archiwum Główne Akt Dawnych), s. 123, B. Cz., (Biblioteka Czartoryskich) s. 93, czy PAU (Polska Akademia Umiejętności) s. 46.